

Syksyn 2016 toimialojen näkymät

Elintarvikemarkkinoilla kilpailutilanne jatkuu tiukkana - niin kotimaassa kuin kansainvälisesti

Elintarvikeyritysten suhdannekuivissa on monia myönteisiä merkkejä ja alan suhdanneoptimismi on vahvistunut viime vuodesta. Talouden alakuloisuus on nakertanut kuluttajien ostovoimaa. Elintarvikkeiden hinnat ovatkin kuluvana vuonna laskeneet, mutta hintojen arvioidaan hieman kallistuvan ensi vuonna. Hintavetoisilla markkinoilla hinnan merkitystä kuluttajien ruokavalinnoissa ei pidä väheksyä. Lisäksi kuluttajat ovat aiempaa tiedostavampia ja tiedonjanoisia. Kotimaisuuden arvostus on edelleen vahvistunut ja toimialan kasvu on kotimaisen kysynnän varassa.

Mediassa paljon näkyvyyttä saaneet alkutuotannon vaikeudet heijastuvat pitkälti kotimaisuuteen nojaavaan elintarviketeollisuuteen. Elintarviketeollisuudessa kilpailu on kiristynyt asteittain globaalien ruokamarkkinoiden avautumisen edetessä. Kiristyvää kansainvälinen kilpailu haastaa ruokaketjun toimijoita uudistumaan. Kiristyvää kilpailu korostaa kustannustehokkuutta ja kilpailukykyyn kehittämistä.

Kasvunäkäinen elintarviketeollisuus

Elintarviketeollisuus on kasvuhakuinen. Syksyn 2016 pk-yritysbarometrin mukaan voimakkaasti kasvuhakuiseksi ilmoittautui 18 prosenttia elintarvikeyrityksistä ja mahdollisuuksien mukaan kasvua haki 37 prosenttia yrityksistä. Vastanneista elintarvikeyrityksistä 16 prosenttia esitti, ettei yrityksellä ole kasvutavoitteita. Toiminnan loppumista ennakoiti kolme prosenttia vastanneista. Barometrikyselyyn osallistui 183 elintarvikeyritystä. Monet vastanneet yritykset kokevat kilpailutilanteen kireänä ja kehittämistä ehkäisevänä. Toisaalta kilpailutilanne vaihtelee erikokoisilla yrityksillä ja niiden kohdemarkkina-alueilla.

Kyselyssä alan suhdanteissa nähtiin myönteistä kehitystä ja saldoluku oli 31. Elintarviketeollisuuden odotukset eri osa-alueiden muutoksesta tulevan vuoden aikana ovat positiivisia. Elintarvikeyritykset hakevat kilpailukykyä ja uudistumista investoinneista, uusien tuotteiden tai palveluiden lanseeraamisesta ja henkilöstöön panostamisesta.

Barometrikyselyn mukaan henkilökunnan määrän uskotaan säilyvän ja jopa kasvavan. Elintarvikkeiden valmistuksessa työllisyys on säilynyt ja alan työpaikat ovat jopa lisääntyneet. Juomateollisuudessa puolestaan työllisyys on heikentynyt – pienpanimobuumista huolimatta. Lisäksi ala on merkittävä sesonkityön tarjoaja, ja tänäkin kesänä työtä on ollut tarjolla noin 6 000 henkilölle.

Monikanavaisuus tarjoaa uusille yrittäjille kokeilualustan

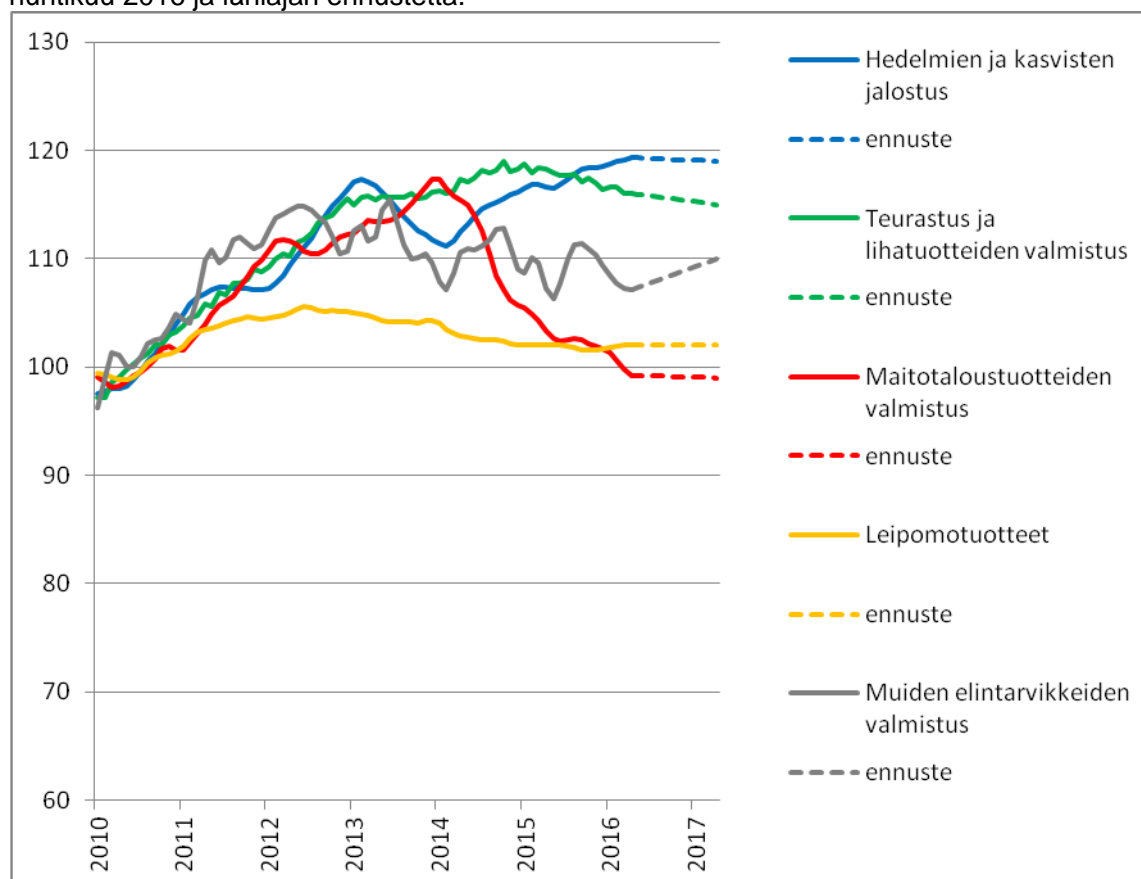
Kaupan omien tuotteiden osuus myynnistä on lisääntynyt ja niiden osuus on jo lähes neljännes (23 %). Omista tuotteista on tullut tunnettuja brändejä, jotka tarjoavat laajan valikoiman vaihtoehtoja. Kaupan merkkien markkinaosuuden kasvun ennakoidaan jatkuvan. Kansainvälinen kilpailu voimistuu välillisesti myös tätä kautta.

Suomen päivittäistavarakauppa on keskittynyt. Alan keskittyneisyyttä on lisännyt Suomen Lähi-kaupan siirtyminen Keskon omistukseen. Tämä kiristää kilpailutilannetta ja vahvistaa kaupan roolia suhteessa elintarviketeollisuuteen. Monikanavaisuus on lisääntynyt elintarvikekaupassa. Verkko-kauppa avaa myös uusia menestymisen mahdollisuuksia. Kotimarkkina on kuitenkin ruuan tärkein kysynnän lähde ja päivittäistavarakauppa keskeisin myyntiväylä.

Kuluttajien ruokavalinnoilla on merkitystä

Elintarviketeollisuuden liiketoimintaympäristö on haastava niin kotimaassa kuin kansainvälisesti. Alan liikevaihto on jatkanut supistumistaan, kuten kuvasta 1 ilmenee. Sen taustalla on kuluttajien ostovoiman vähentyminen ja siten kysynnän heikko kehitys, tiukka hintakilpailu kotimarkkinoilla ja elintarvikeviennin merkittävä väheneminen. Ruuan myyntihintojen ja maailman markkinahintojen alenemiset ovat ylläpitäneet laskua. Venäjän vastapakotteet jatkuvat ja samanaikaisesti ruplan heikko kurssi on tehnyt suomalaisista vientituotteista kalliita. Venäjän talouden lasku on myös vaikuttanut Venäjällä toimiviin suomalaisiin yrityksiin. Ruplan heikko arvo on syönyt myös venäläisten ostosmatkailua.

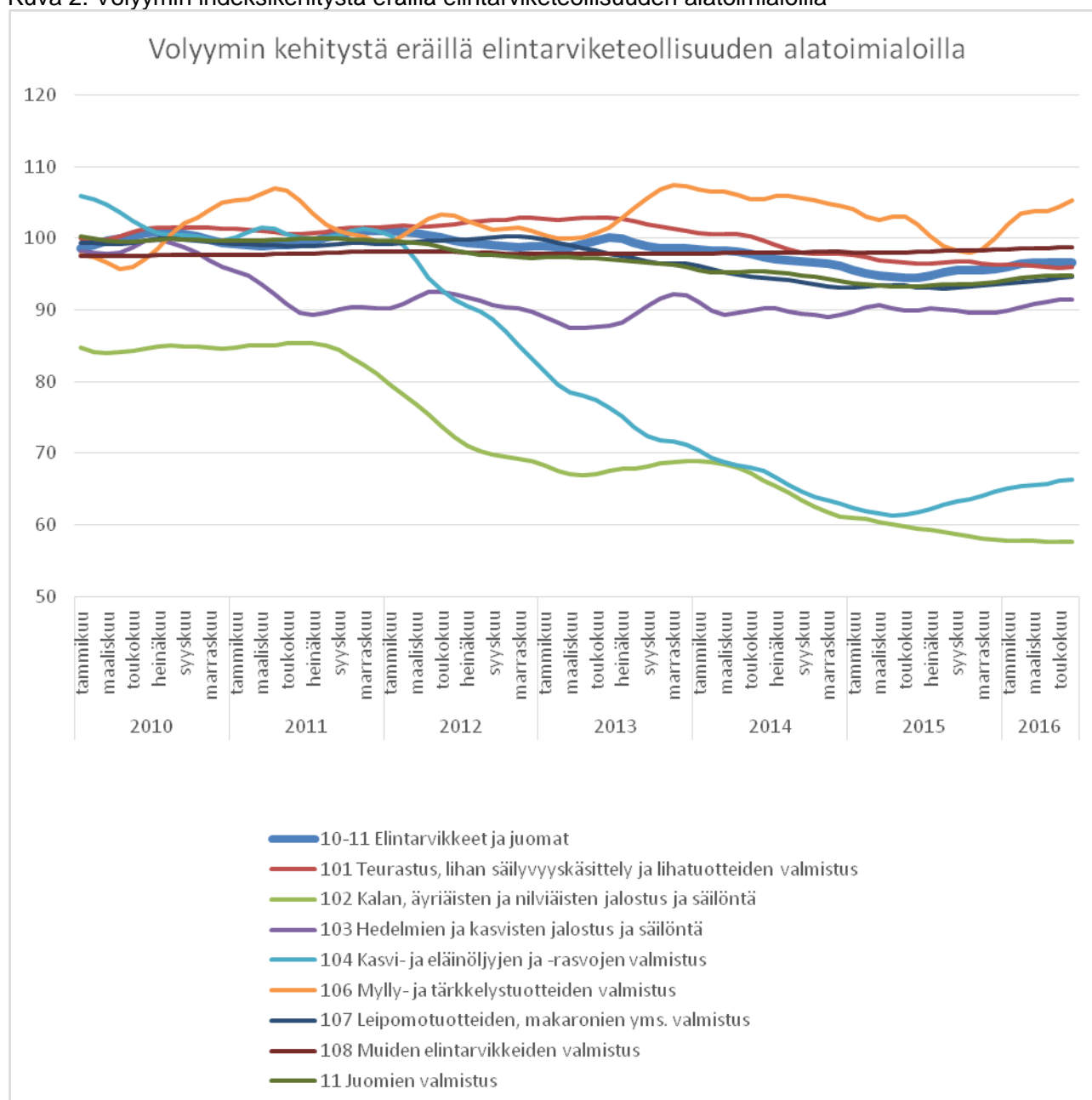
Kuva 1. Liikevaihdon indeksikehitystä erällä elintarvikevalmistuksen alatoimialoilla vuosina 2010 – huhtikuu 2016 ja lähiajan ennustetta.

Lähde: Toimiala Online/Tilastokeskus 2016, indeksi 2010=100

Joulu lähestyy herkuineen eli lähikuukausina tuotannon odotetaan kasvavan. Tuotanto on monilla elintarviketeollisuuden alatoimialoilla laskenut, kuten kuva 2 todentaa. Volyymissa muutokset ovat kuitenkin olleet liikevaihdon muutosta tasaisempia. Suhdanneltilanteen ja kysynnän elpyminen kotimarkkinoilla tuovat kasvua elintarviketeollisuuteen ensi vuonna. Lisäksi elintarvikkeiden hintojen arvioidaan ensi vuonna hieman nousevan. Myös viennin kehittyminen tukee liikevaihdon kehitystä. Suomalainen elintarvikeviienti ei ole toipunut Venäjän asettamista vastapakotteista ja uusien markkinoiden avaaminen vaatii aikaa sekä resursseja. Vaikka valtaosa Suomen ulkomaankaupasta käydään naapurimaidemme kanssa, monia mahdollisuuksia löytyy myös muualta Euroopasta ja kaukaisimmiltakin markkinoilta. Eväitä vientiin tarjoaa muun muassa Food from Finland -vientiohjelma.

Kuva 2. Volyymin indeksikehitystä eräillä elintarviketeollisuuden alatoimialoilla

Lähde: Toimiala Online/Tilastokeskus 2016, indeksi 2010=100

Uudistumiskyky valttia muuttuvassa toimintaympäristössä

Suomalaisen ruuan menestys edellyttää lisäarvoa tuottavaa uusiutumista, erikoistumista ja parempaa kilpailukykyä koko ruokaketjussa sekä ketjun toimijoiden yhteistyötä. Se edellyttää myös kuluttajan kuuntelua. Erikoistuotteiden merkitys kasvaa niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin. Se edellyttää innovaatioita koko ruokaketjulta sekä tuotekehitykseltä, pakkauksilta, brändäämiseltä ja kaupallistamiselta. Yritykset tuovat markkinoille tuotteita, joissa on kuluttajien arvostamia ominaisuuksia; hyvää makua, käyttömukavuutta, hyvinvointia ja tuoteturvallisuutta.

Tuotannon tehokkuutta ja uusiutumista haetaan myös investoinneista ja digitaalisuuden hyödyntämisestä. Uudet teknologiat luovat uusia ominaisuuksia, parantavat tuottavuutta ja kilpailukykyä. Elintarviketeollisuuden investoinnit ovat olleet viime vuosina merkittäviä. Viime vuonna alan investoinnit hieman supistuivat (461 miljoonaa euroa), mutta alan investoinnit ovatkin olleet kasvussa vuodesta 2010 alkaen. EK:n julkaiseman investointitiedustelun mukaan tänä vuonna elintarviketeollisuuden investointien ennakoidaan kasvavan yli 25 prosentilla lähes 580 miljoonaan euroon. Tämän vuoden

iskusanat - digitalisaatio, biotalous, uusi energia ja cleantech - näkyvät myös elintarviketeollisuudessa.

Lisätietoja:

Toimialapäällikkö Leena Hyrylä, Kaakkois-Suomen ELY-keskus, puh. 029 502 9047

Kehittämispäällikkö Esa Tikkanen, työ- ja elinkeinoministeriö, puh. 029 506 3681

Toimialapäällikkö **Leena Hyrylä** Kaakkois-Suomen ELY-keskuksesta kertoo elintarvikealan näkymistä videolla **Matti Karhun** haastattelussa.

<https://www.youtube.com/watch?v=MS-v96RyqAQ&feature=youtu.be>